

Er geografisk representasjon i Høyesterett viktig?

Holdninger blant befolkning og eliter i sentrum og periferien av Norge

Is geographical representation in the Supreme Court important?

Attitudes among population and elites in the center and the periphery of Norway

Jon Kåre Skiple

Forsker II, NORCE

josk@norceresearch.no

Ingvild Misje

Utredet, ideas2evidence

ingvild.misje@ideas2evidence.com

Gunnar Grendstad

Professor, Institutt for sammenliknende politikk, UiB

gunnar.grendstad@uib.no

Sammendrag

Mens statens retningslinjer slår fast at høyesterettsdommere skal ha gode faglige kvalifikasjoner, sier representasjonsteorien at dommerne bør speile befolkningen for å gi domstolen og dens avgjørelser legitimitet. Vi bruker sentrum-periferi dimensjonen for å analysere hvordan befolkningen samt elitegruppene politikere, byråkrater og journalister i det norske styringssystemet vurderer viktigheten av at Norges Høyesterett må avspeile Norge geografisk. Resultatene viser at sentrum-periferi dimensjonen lever i beste velgående også i den norske rettsstaten: Viktigheten av geografisk representasjon i Høyesterett øker jevnt fra indre Oslofjord og langs kysten til Nord-Norge. Folkevalgte politikere mener i større grad enn meritokratiske byråkrater at det er viktig at Høyesterett avspeiler Norge geografisk. Selv om en domstol ikke trenger demografisk representasjon, vil en slik representasjon være en fordel for en domstol som ønsker høy oppslutning i samfunnet for sitt mandat om rettsavklaring og rettsutvikling.

Nøkkelord:

Høyesterett, representasjon, geografi, sentrum-periferi

Abstract

While the government's guidelines state that Supreme Court justices must have good professional qualifications, representation theory says that justices should reflect the population in order to give legitimacy to the court and its decisions. We use the center-periphery dimension to analyze how the population and elite groups of politicians, bureaucrats and journalists in the Norwegian system of governance assess the importance of the Norwegian Supreme Court reflecting Norway geographically. The results show that the center-periphery dimension is alive and well in the Norwegian third state too: the importance of geographical representation in the Supreme Court increases monotonically from the inner Oslo Fjord and along the coast to northern Norway. Elected politicians believe that it is important

for the Supreme Court to reflect Norway geographically to a greater extent than meritocratic bureaucrats do. Even if a court does not need demographic representation, such representation will be an advantage for a court which seeks high support in society for its mandate of legal clarification and legal development.

Keywords:

Supreme court, representation, geography, center-periphery

Innledning

I årsmeldingene fra 2015 til 2017 endret Norges Høyesterett informasjonen om dommernes geografiske bakgrunn fra fødested til oppvekststed. Flere dommere er født enn oppvokst i Oslo. Mens Oslo-dominansen blant dommerne i Høyesterett øker, bidro endringene i årsmeldingene til å dempe dominansen og til å styrke periferiprofilen. Høyesteretts periferivasking av dommerne kan tolkes som et strategisk grep: Representasjonsteorien sier nemlig at en domstol kan øke oppslutningen om sine avgjørelser og øke tilliten til institusjonen når domstolen speiler befolkningen den skal representere (Kaslovsky, Rogowski og Stone 2021; Mansbridge 1999; Meier 2019; Riccucci, Van Ryzin og Jackson 2018).

Uansett hvor dommerne er født eller oppvokst, har Høyesterett en sentral posisjon i det politiske styringssystemet. Dommere som ikke er demokratisk valgt, men utnevnt til et embete, kan avgjøre saker på tvers av folkemeningen (Skiple, Gudbrandsen og Grendstad 2013) og underkjenne lover fra valgte politikere som faktisk representerer en majoritet i befolkningen (Bickel 1968). Høyesterett står i tillegg i en særstilling i det demokratiske styringssystemet: Domstolen er avhengig av andre institusjoner for å iverksette sine avgjørelser (Dahl 1957; Epstein, Knight og Martin 2001) og domstolen er avhengig av tilliten i befolkningen for at avgjørelsene blir etterlevd (M. Zilis og Blandau 2021). I Høyesteretts rolle ligger det dermed en dobbelthet. Det høye kravet til dommernes juridiske kompetanse peker mot en institusjonell faglighet og upartiskhet, men hvor relasjonen til grupper utenfor institusjonen peker mot en representasjon som domstolen ikke bare trenger, men som den også kan flagge ved behov.

Kravene og forventningene til representasjon i Høyesterett er delvis forskjellig fra representasjonen i andre eliter, eller grupper, og institusjoner i det norske demokratiet. Valgte politikere sitter i kraft av mandat fra velgerne og representerer dem deskriptivt gjennom felles karakteristika og substansielt gjennom felles preferanser (Arnesen og Peters 2018; NOU 2020). Byråkratene gir råd til politikerne i kraft av sin faglige kompetanse og iverksetter deres politiske vedtak. Kompetansekravet og lojalitetskravet til den enhver tid styrende politiske ledelse setter den deskriptive representasjon i andre rekke og fratar byråkratene kravet om felles preferanser med politikerne (Christensen, Egeberg, Lægneid og Trondal 2018). Journalistene i den fjerde statsmakt skal være informasjonsformidlere og en kontrollinstans (Kovach og Rosenstiel 2021) og holde de andre tre statsmaktene ansvarlig, men uten selv å møte representasjonskrav.

I denne artikkelen skal vi analysere i hvilken grad den norske befolkningen, folkevalgte politikere, byråkrater og journalister mener det er viktig at høyesterettsdommere skal gjenspeile den norske befolkningen geografisk. Analysen er viktig fordi Høyesterett er en Oslo-dominert institusjon som driver rettsavklaring og rettsutvikling for hele landet. Geografisk representasjon i domstolen kan derfor bli aktualisert. For eksempel kan en avdeling bestående av kun Oslo-dommere avgjøre en sak som kan bli upopulær i periferien. Å bli representert av noen som likner en selv kan gi et inntrykk av å være tatt med i beslutningsprosessen. Representasjon er også viktig for legitimiteten og støtten en domstol trenger for å fungere i et demokratisk samfunn (Easton 1965), og er også en viktig mekanisme for hvordan en domstol ønsker å sikre et reservoar av tillit i befolkningen (Gibson, Caldeira og Spence 2003). Uten tillit og legitimitet vil en domstol miste anseelse og avgjørelsene miste betydning (Vanberg 2015).

Vår forklaringsvariabel er den territorielle sentrum-periferi dimensjonen (Lipset og Rokkan 1967; Valen og Rokkan 1974) som har fått en ny vår i norsk politikk (Almås og Fuglestad 2020; Eidheim og Fimreite 2020; Stein, Buck og Bjørnå 2021) delvis som følge av Solberg-regjeringens sentraliserings- og effektiviseringspolitikk (Sundvolden-plattformen 2013). Den politiske sentrum-periferi dimensjonen er ikke assosiert med konfliktlinjer i den tredje statsmakt, men for rettsstaten Norge ble dimensjonen vekket til live da Solberg-regjeringen i 2017 oppnevnte en domstolkommisjon for å utrede sammenslåing og effektivisering av tingrettene i Norge (Regjeringen 2017). Etter omfattende politisk strid ble 60 tingretter slått sammen til 23 tingretter med virkning fra april 2021.

Mens andre forskere (Bentsen 2019; Magalhães, Skiple, Pereira, Arnesen og Bentsen 2022) har undersøkt legitimiteten til Norges Høyesteretts avgjørelser gjennom surveyeksperiment, er vår studie den første analysen av betydningen av deskriptiv representasjon i Norges Høyesterett. I artikkelen analyserer vi fire identiske online surveyer – én befolknings-survey og tre surveyer av politikere, byråkrater og journalister – som ble gjennomført vinteren 2020/2021 (Ivarsflaten et al. 2020). Vi stilte medborgere, politikere, byråkrater og journalister tre identiske spørsmål relatert til deskriptiv representasjon, inkludert et surveyeksperiment som eksponerte behandlingsgruppen for Oslo-dominansen i Høyesterett. Der tidligere studier av holdninger til deskriptiv representasjon i domstoler har fokusert utelukkende på borgere (Scherer og Curry 2010), er vår studie, så langt vi vet, den første der vi kan sammenlikne svarene til medborgere og grupper av politikere, byråkrater og journalister. Vår analyse gir derfor ny kunnskap om hvordan respondenter med ulike roller og innsikt i domstolens virksomhet vurderer deskriptiv representasjon i Høyesterett.

Rettsstaten, Høyesterett og den deskriptive representasjonen

En rettsstat må ha et territorium. Domstolene og rettssubjektene må lokaliseres et sted. Det norske domstolsystemet er hierarkisk: Tingretter har original jurisdiksjon i første instans, seks lagmannsretter er ankedomstoler i andre instans, mens Norges Høyesterett dømmer i siste instans med hele landet som rettskrets.¹ Siden 2008 har Høyesterett vært en prejudikatdomstol som selv velger et fåtall anker for endelig avgjørelse under domstolens mandat om rettsavklaring og rettsutvikling. En slik strategisk posisjon er ikke uvesentlig: «dess meir silingsreglar set ein domstol i stand til sjølv å velja ut dei sakene den skal handsama, dess meir kjem den i same situasjon som lovgjevar» (Sunde 2015:168).

Mens det eksisterer en territoriell konfliktlinje i det norske politiske systemet hvor de politiske partiene har både lokale og nasjonale organisasjoner og hvor valgdistriktene kobler konkurrerende partier og politikere til sine velgere, er en territoriell dimensjon i en rettsstat ikke nødvendigvis aktiv eller aktivert på samme måte. For at en analyse av respondentenes vurdering av geografisk representasjon i Høyesterett ikke skal bli en hul reifikasjon (i.e., «the reification fallacy») hvor vi analyserer noe som ikke eksisterer, må vi demonstrere at det eksisterer en aktivert territoriell dimensjon i rettsstaten, og at det eksisterer en bevissthet i Høyesterett om dommernes geografiske representasjon.

Domstolsreformen avdekker en territoriell konfliktlinje

I 2017 nedsatte Solberg-regjeringen en domstolkommisjon som blant annet skulle utrede reduksjon av de 60 tingrettene for at rettsstaten skulle bli mer effektiv uten å gå på bekost-

1. I tillegg finnes særdomstoler og at Norge er underlagt internasjonale domstoler (Kjølstad, Koch og Sunde 2020).

ning av rettssikkerheten eller innbyggernes tillit til domstolene. I den første rapporten anbefalte kommisjonsflertallet å omorganisere de 60 tingrettene til 22 tingretter (rettskretser) med 30 «bemannede rettssteder» (NOU 2019:116). Våren 2020 sendte regjeringen ut på høring et kompromissforslag om å redusere antall tingretter til 22, men å opprettholde alle de 60 rettsstedene for å beholde distriktsprofilen (Kolsrud 2020b). I mai fikk høringsprosessen et skudd for baugen. Fire opposisjonspartier på Stortinget – Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet (som hadde forlatt Solberg-regjeringen i januar), Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti – erklærte at de ville stemme imot hvis regjeringen foreslo å redusere antall tingretter. Partiene mente en sammenslåing ville føre til sentralisering.

I sitt endelige forslag i oktober 2020 foreslo regjeringen å redusere antall tingretter fra 60 til 23, men å beholde alle 60 rettsstedene. Proposisjonen oppsummerte samtidig høringsrunden og den geografiske konflikten var tydelig:

«Det overordnede inntrykket fra høringsrunden er at et flertall av de berørte aktørene i domstolene, herunder blant andre domstolene og dommerne selv, politidistriktene og statsadvokatembetene, støtter utvidelser av rettskretsene, mens et flertall av regionene og lokalsamfunnene, herunder kommunene, regionrådene og advokatmiljøene i distriktene, er imot endringer i domstolstrukturen» fordi forslagene om sammenslåinger «er eller vil virke sentraliserende» (Regjeringen 2020-2021:23).

Mens 180 ordførere fremmet et opprop mot sentraliseringen i domstolsreformen (NTB 2020), landet regjeringen og Fremskrittspartiet i desember 2020 et kompromiss som sikret et knapt flertall i Stortinget for sammenslåingen og «den største domstolreformen [i] moderne tid» (Frølich i, Kolsrud 2020a). Mens retts-Norge ventet på at reformen skulle tre i kraft april 2021, hadde sentralisering av rettsstaten også blitt partipolitikk. Før året 2020 var omme annonserte opposisjonspartiene Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti at de i 2021 ville gå til valg på å reversere reformen (Hinna og Årseth 2020).²

Høyesterett tok grep om sitt geografiske narrativ

I høringsprosessen støttet Norges Høyesterett i all hovedsak kommisjonen, men Høyesterett var uenig med et flertall i kommisjonen om å overføre deler av rettskretsen i Borgarting lagmannsrett til Agder lagmannsrett for å få et jevnere «sakstilfang og rekrutteringsgrunnlag i lagmannsrettene» (NOU 2019:143). Kommisjonsflertallet mente at en innsnevring av rettskretsen til Borgarting lagmannsrett kunne gi søkere fra andre lagmannsretter et bedre utgangspunkt for å konkurrere om stillinger i Høyesterett. Men Høyesterett avviste dette: argumentet om «mer geografisk differensiert rekruttering (...) kan etter vårt syn vanskelig tillegges vekt idet det er høyst usikkert om den omstridte justeringen av rettskretsene vil ha innvirkning på rekrutteringen til Høyesterett» (Norges Høyesterett 2020).

Geografi har aldri vært noe formelt kriterium ved utnevning av dommere til Høyesterett, selv om tidligere ansettelse av dommere til Høyesterett har inkludert slik begrunnelse (Ystad 1993). Dommere selv mener Høyesterett bør ha en bred geografisk sammensetning (Arnstad 2015; Dommerud 2019; se også, Schei 2011), men organiseringen av det uavhengige Innstillingsrådet for dommere hindrer Høyesterett en direkte påvirkning på rekrutteringen. Sentripetalkraften i Oslo er likevel sterk. Hovedstaden har om lag 700.000 innbyggere,

2. Etter seieren i Stortingsvalget i september 2021 og med basis i *Hurdalsplattformen* sendte Støre-regjeringen i januar 2022 forslaget om reversering av domstolstrukturen ut på høring. «Ved å gjeninnføre strukturen fra før domstolreformen i 2021 sikrer vi opprettholdelse av lokale domstoler med stedlig ledelse i hele landet», uttalte justis- og beredskapsminister Emilie Mehl (Regjeringen.no 2022).

et like stort omland, og huser landets største juridiske lærested, de største og viktigste juridiske arbeidsplassene, samt Norges sentraladministrasjon. Seksti prosent av medlemmene i den norske Advokatforeningen (2022) holder til i Oslo. Sentraliseringen og dominansen av det juridiske miljøet i Oslo kan derfor bli selvforsterkende fordi jurister er en utdannings- og yrkesgruppe der reproduksjonen er særlig sterk (Hjellbrekke og Korsnes 2014).

Høyesterett erkjenner og ønsker å motvirke denne sentraliseringen. Ved utlysning av dommerembeter fra og med 2014 har Høyesterett stimulert utenbys søkere ved å inkludere i utlysningsteksten formuleringen at «[u]kependlere vil få dekket reiser mellom hjemsted og arbeidssted etter nærmere regler.» Og Høyesterett ønsker å tone ned den geografiske skjevheten. Da Høyesterett i 2014 begynte å utgi mer fargerike årsmeldinger, ble dommerne presentert med fødested. I årsrapporten for 2016 var dommerne listet med både fødested og oppvekststed, men fra og med 2017 er dommerne bare oppført med oppvekststed. I 2020 var 14 dommere født i Oslo (medregnet Bærum), mens årsmeldingen viste at bare 12 dommere hadde vokst opp der (Norges Høyesterett 2016, 2017, 2018, 2021).

Deskriptiv representasjon som institusjonelt forsvar

En domstol som kan sette til side lover vedtatt av demokratisk valgte politikere («the counter-majoritarian difficulty», Bickel 1968) og som trenger andre institusjoner for å iverksette sine avgjørelser, er avhengig av støtte for å vedlikeholde et reservoar av tillit i befolkningen (Gibson mfl. 2003). Uten tillit og legitimitet, vil en domstol miste anseelse og avgjørelsene miste betydning (Vanberg 2015).

En viktig kilde til domstolens legitimitet er dens egenart sammenlignet med andre politiske institusjoner. Domstolenes egenart ivaretas gjennom (inntrykket av) rettslige avgjørelser fri fra dommernes egne politiske preferanser (Black, Owens, Wedeking og Wohlfarth 2017; Gibson og Caldeira 2011; Lax 2011; Tyler 2021 [2006]), og støttes opp av tung symbolbruk som segl, vektskål, kappekledd dommere og fundamentale rettsregler skrevet på veggene, som viser at domstolene er hevet over og forskjellig fra en valgt politisk forsamling (Gibson og Caldeira 2009; M. A. Zilis og Denison 2017).

Men selv om domstoler sin legitimitet er nært koblet til idéen om at det er uviktig hvem dommerne er, kan domstolene også bygge tillit og isolerer seg mot kritikk gjennom deskriptiv representasjon (Scherer og Curry 2010). I sin diskusjon av kvinnelig representasjon i domstolene bruker Kenney (2002:266) nasjonal representasjon i internasjonale domstoler som eksempel. Hun spør retorisk om «...Ireland would accept a decision by the [European Court of Justice] that it had to allow the advertisement of abortion services available in London if no Irish judge had sat on the case?»

Når vi diskuterer representasjon i domstolene, er det viktig å være tydelig på skillet mellom aktiv og passiv representasjon. Passiv representasjon angår i hvilken grad deskriptive egenskaper hos representantene avspeiler egenskapene i befolkningen. Aktiv representasjon betyr at representantene, for eksempel politikere, handler på vegne av befolkningen som de ligner på, med henblikk på å få politisk gjennomslag. Mens koblingen mellom passiv og aktiv representasjon er tatt for gitt hos valgte politikere i pakt med Pitkins (1967) begreper «standing for» og «acting for», er koblingen svakere i byråkratiet (Meier 2019; Riccucci mfl. 2018), og i liten grad påvist i domstolen (Kaslovsky mfl. 2021).

Deskriptiv representasjon innebærer at befolkningen uttrykker preferanser for demografisk representative dommere «through the mobilization of group-based loyalties and consciousness» (Kaslovsky mfl. 2021:585). Å bli representert av noen som likner en selv kan for underrepresenterte grupper som kvinner (Arrington mfl. 2021; Shortell og Valdini 2021) og minoriteter (Scherer og Curry 2010) gi en følelse av å være inkludert i beslutningsprosessen.

Mekanismen for passiv representasjon er at den sosiale bakgrunnen til dommerne påvirker hvordan befolkningen (og brukerne av domstolen) vurderer legitimiteten og tilliten til domstolene og som igjen påvirker deres villighet til å rette seg etter avgjørelsene i domstolen (se, Riccucci mfl. 2018:508).

Så langt har vi sett at domstolsreformen aktiverte en territoriell dimensjon i rettsstaten. Når territorielle reformer betyr større enheter, opplever innbyggerne større avstand og større mangfold, men mindre samhörighet, tillit og fellesskap (Gerring og Veenendaal 2020). Vi har også sett at høringssvaret, utlysningsteksten og grepet som dempet dommernes Oslo-profil, demonstrerer Høyesteretts bevissthet om sin geografiske representasjon. Og vi har diskutert at økende grad av deskriptiv representasjon kan gi bedre støtte for avgjørelser i domstolen.

Sentrum-periferi dimensjonen har forklaringskraft

Sentrum-periferi dimensjonen er koblet til Stein Rokkans studier av massemobilisering og til framveksten av politiske partier i vestlige demokratier (Lipset og Rokkan 1967) og velgeratferd i Norge (Valen og Rokkan 1974). Den territorielle konfliktlinjen slo spesielt tydelig inn i små protestantiske, nord-europeiske land (Rokkan 1966). Dannes et sentrum, dannes også en periferi (Flora, Kuhnle og Urwin 1999) der konflikter går på fordeling og ulikheter i kultur, ressurser, marginalisering og legitimitet (Lipset og Rokkan 1967). Norge fikk to territorielle periferier: den vest-norske med rot i motkultur, og den nord-norske med rot i økonomisk ulikhet og tilbakeliggighet. De to periferiene inngår i de seks tradisjonelle regionene: indre og ytre Østlandet, Sørlandet, Vestlandet, Trøndelag, og Nord-Norge.

Avstand, stedstilhørighet og bevissthet

Spørsmålet er hvordan en geografisk kategori konverteres til territoriell bevissthet. Berntzen og Selle argumenterer for at Rokkans sentrale begrep «avstand» er en forutsetning for aktiviseringen av konfliktlinjer. Mens Rokkans avstandsbelegp var uten aktører, understreker Berntzen og Selle at avstand innebærer «geographical, social, cultural as well as political differences» som gjennom aktivisering konstruerer grenser i samhandlingen mellom det lokale miljøet og omverdenen (1990:136). Jennings og Stoker (2017) peker på at territoriell polarisering kan følge av at en marginal gruppe oppfatter at den er «left behind» fra sosial, kulturell og økonomisk utvikling. Lokalitet, mener Keating (2018:277), kan ikke bare sees som «merely a topological category but as a social and political construct, whose meaning is given by its content» og har «explanatory capacity».

Disse argumentene er beslektet med Walsh (2012) sine studier av det landlige Wisconsin. Folk i periferien snakket ofte om seg selv som en egen gruppe mennesker. Hun argumenterer for hvordan den lokale bevisstheten lager en tolkningsramme for hvordan folk oppfatter stedet hvor de bor, sitt arbeide, hva som er viktige verdier, hva som er rettferdig fordeling av ressurser og goder i samfunnet, og at ansvaret for ulikheter og urettferdigheter kan plasseres ved føttene til politiske eliter i sentrum. Bevisstheten blir et utgangspunkt for preferanser. En variabel for hvor man hører hjemme kan derfor bidra som en forklaring på fenomener vi undersøker (Walsh 2012).

Geografi har betydning

To nyere studier har testet Rokkans sentrum-periferi dimensjon på befolkningens syn på om «[s]entrale myndigheter tar for lite hensyn til utkant-Norge» (Eidheim og Fimreite 2020:58) og på tilliten befolkningen har til «at politikerne på Stortinget arbeider for innbyggernes

beste» (Stein mfl. 2021). Mens Eidheim og Fimreite studerer myndigheters passive representasjon, studerer Stein og kolleger politikernes aktive representasjon. Begge studiene bekrefter betydningen av en geografisk konfliktlinje og viser hvordan aktører og omstendigheter kan aktivere konfliktlinjen (se også, Almås og Fuglestad 2020).

Eidheim og Fimreite bygger på Walsh når de peker på at de geografiske dimensjonene innebærer «en oppfatning av at territorielle forskjeller er med å strukturere holdninger og stemmegivning» (2020:58). Den lokale bevisstheten som Walsh analyserer slår tydeligere ut for minoriteter fordi de «har et sterkere forhold til gruppeidentitet enn majoriteten» (Eidheim og Fimreite 2020:60f). De finner at sentrum-periferi dimensjonen i Norge fanger opp ulike typer distriktsinteresser som kan mobiliseres og være i konflikt med byråkratene og politikerne i sentrum. Konfliktene artikulere en asymmetri der sentrum bestemmer og periferien bærer byrdene, og hvor «sentrale myndigheter viser liten forståelse for livet folk lever i distriktene» (Eidheim og Fimreite 2020:58).

Stein og kolleger tar utgangspunkt i den maktbaserte asymmetrien i Rokkans sentrum-periferi dimensjon og argumenterer for at personers geografiske plassering i en stat i utgangspunktet er en «unique explanatory variable» (2021:42). Avstand skaper et «oss-versus-dem» skille og danner grunnlag for identitet. Dersom sentrum-periferi dimensjonen skaper motsetninger og brygger politikk, må vi også forvente at «centre–periphery tensions spill over to political trust» (2021:39). Stein og kolleger finner at sentrum-periferi dimensjonen og tilhørighet i Nord-Norge forklarer variasjon i tillit til politikerne – «spatial location matters» (2021:46,51).

Spørsmål, data og forventninger

Vår hypotese er derfor at territoriell forankring har betydning for viktigheten av geografisk representasjon i Norges Høyesterett. I diskusjonen så vi at prosessen med å slå sammen tingrettene i Norge tydelig aktiverte en territoriell dimensjon i rettsnorge (Regjeringen 2020-2021). Og vi har sett at Høyesterett presenterer dommernes geografiske bakgrunn slik representasjonsteorien forventer når en domstol vil bygge tillit og forsvare seg mot kritikk. Mens forskere tidligere har gjennomført survey-eksperimentelle analyser av legitimiteten til avgjørelser i Norges Høyesterett (Bentsen 2019; Magalhães mfl. 2022), har ingen analysert hvordan Høyesteretts representasjon påvirker hvordan folk ser på domstolen. I tillegg til å analysere befolkningens syn på den geografiske representasjonen i Høyesterett ut fra et sentrum-periferi-perspektiv, skal vi også analysere hvordan politikere, byråkrater og journalister vurderer domstolen. Mens vi kan anta at samtlige respondentgrupper er enige om at Høyesteretts juridiske kompetanse er viktig, er det ikke åpenbart eller kjent hvordan grupper som står i ulik relasjon til Høyesterett vurderer viktigheten av domstolens representative egenskaper.

En kontekst for geografisk representasjon: Mangfold og innsikt

I fraværet av tidligere studier om representasjon i Høyesterett trenger vi å etablere en tolkningskontekst for resultatene. Vår analyse av geografisk representasjon går derfor først veien om to andre spørsmål om representasjon. Her tar vi utgangspunkt i lovverket, praksisen og retningslinjene for å utnevne dommere til Norges Høyesterett.

Til grunn for vurderingen og rangeringen av dommere til Høyesterett ligger i tillegg til Grunnloven som krever at en dommer må ha fylt 30 år (§ 91) og være norsk statsborger (§ 114), Domstolloven og et «policynotat» fra Innstillingsrådet for dommere (2018). En dommer som blir utnevnt av Kongen i statsråd skal ha gode faglige kvalifikasjoner. Det

betyr meget god juridisk kompetanse, relevant arbeidserfaring, analytiske evner og god framstillingsevne (Innstillingsrådet for Dommere nd). Dommerne skal videre ha gode personlige egenskaper. Det betyr livserfaring og samfunnsorientering, integritet, god opptreden og evne til samarbeid. Høyesterett bør rekruttere jurister med forskjellig yrkesbakgrunn (Domstolloven §55, andre avsnitt). Videre er det av «vesentlig betydning» at høyesterettsdommere har «[i]nnsikt og engasjement i generelle samfunnsspørsmål» (Innstillingsrådet for Dommere 2018:14). Under ellers like vilkår kan Innstillingsrådet ta hensyn til at det må være et mangfold blant dommerne. Det kan da legges vekt på etniske, kulturelle, sosiale, demografiske og livssynsmessige forhold (Innstillingsrådet for Dommere 2018:16).

Vi måler respondentenes syn på generell representasjon gjennom formuleringen om «sosialt og kulturelt mangfold». Formuleringen leder respondentene mot en generell vurdering av betydningen av deskriptiv representasjon i Høyesterett hvor svarene kan sammenliknes mot den konkrete vurderingen av «geografiske representasjon». Fordi vårt formål er å måle respondentenes syn på betydningen av deskriptiv representasjon i Høyesterett og ikke å måle hvordan respondentene gjør en avveining mellom deskriptive og juridiske egenskaper, har vi forankret spørsmålet i utnevningssammenheng og etablert at de faglige kvalifikasjonene er ivaretatt. Vi stilte følgende spørsmål om mangfold:

Forutsatt at søkerne til dommerembetene i Norges Høyesterett har de nødvendige faglige kvalifikasjonene, kan vurderingen av søkerne også ta hensyn til at Høyesterett skal avspeile Norge sosialt og kulturelt. I hvor stor grad mener du at utnevningene av dommere til Høyesterett bør ta hensyn til det sosiale og kulturelle mangfoldet i samfunnet?

Vi måler respondentenes vurdering av dommernes samfunnsorientering gjennom formuleringen «innsikt og engasjement i generelle samfunnsspørsmål». En dommer skal forstå at en konsekvensrik beslutningstaker som Høyesterett har et mye større publikum enn kun det juridiske samfunnet og at sakene har et mye større nedslagsfelt enn kun det som gjelder for partene i saken. I kontrast til det generelle mangfold-spørsmålet, leder innsikts-spørsmålet respondentene i retning av å vurdere dommernes evne til å forstå hva som rører seg i samfunnet og å se betydningen av avgjørelsene. Vi stilte følgende spørsmål om innsikt:

Vurderingen av søkerne til dommerembetene skal følge gjeldende retningslinjer. I hvor stor grad er du enig i retningslinjene som sier at dommerne i Høyesterett skal ha «innsikt og engasjement i generelle samfunnsspørsmål»?³

Geografisk representasjon: Et eksperiment

For å måle respondentenes syn på geografisk representasjon gjennomførte vi samtidig et eksperiment der et tilfeldig underutvalg (kontroll-gruppen) fikk et kortere spørsmål og der det andre tilfeldige underutvalget (behandlings-gruppen) fikk det korte spørsmålet pluss faktisk informasjon om representasjonen i Høyesterett (*den kursiverte teksten*). Vi stilte følgende spørsmål om geografisk representasjon:

Norges Høyesterett er den dømmende statsmakt og tar i økende grad avgjørelser som bringer domstolen nærmere Stortinget som er den lovgivende statsmakt. // 14 av 20 dommere er født i Oslo-området, 18 av 20 dommere har utdannelsen sin fra Oslo, 17 av dommerne har tilbrakt minst

3. Svarkategoriene for begge spørsmålene er 1 (Ikke i det hele tatt) til 5 (I svært stor grad).

*80 prosent av sitt yrkesaktive liv i Oslo. // Hvor viktig mener du det er at Høyesterett har en sammensetning av dommere som avspeiler Norge geografisk?*⁴

Data: befolkningen, politikere, byråkrater og journalister i online paneler

Vi stilte de tre spørsmålene i fire online paneler koordinert under KODEM-DEMO-prosjektet: én befolkningsurvey (Medborgerpanelet) og tre surveyer av politikere (Representantpanelet), byråkrater (Forvaltningspanelet) og journalister (Journalistpanelet).⁵ Samtlige paneler startet surveyen kort tid etter regjeringens forslag til sammenslåing av tingrettene, mens Medborgerpanelet og Representantpanelet avsluttet surveyen rett før det endelige vedtaket i Stortinget.

Med tanke på den eksterne validiteten til våre resultater er det viktig å være klar over representativiteten til de fire ulike utvalgene (Fimreite og Ivarsflaten 2022). For medborgerdata er det nødvendig å bruke vektorer som kompenserer for utvalgsskjevheter knyttet til demografi (kjønn, alder, geografi) og utdanning, for å kunne generalisere resultatene til befolkningen. Vi rapporterer derfor vektete medborger-resultat der det er avvik mellom vektete og uvektete analyser. Det finnes ikke tilsvarende vektorer for dataene i de tre øvrige panelene. Med tanke på vår problemstilling er det viktig å være klar over at vi analyserer et «politikerpanel som i hovedsakelig består av folkevalgte på lokalt nivå og forvaltningsansatte rekruttert fra sentralt nivå» (Fimreite og Ivarsflaten 2022), og at det her allerede ligger en geografisk variasjon innbakt i utvalgene. Dessuten har respondentene i Forvaltningspanelet svært høy utdanning. Når det gjelder Journalistpanelet er representativiteten vanskelig å fastslå og resultatene må leses i lys av dette.

Forventninger⁶

Høyesterettsdommere er ikke representanter på samme måte som folkevalgte politikere og mange av respondentene har nok også et distansert forhold til Høyesterett. Vi forventer likevel at landets innbyggere generelt mener representasjon er en grunnleggende verdi i viktige samfunnsinstitusjoner. Med bakgrunn i vår diskusjon av sentrum-periferi dimensjonen i norsk politikk, forventer vi at innbyggere og politikere, byråkrater og journalister generelt mener det er viktig at Høyesterett speiler Norge geografisk. På den ene siden kan respondenters kjennskap til Høyesteretts juridiske egenart vis-a-vis de andre statsmaktene redusere viktigheten av geografisk representasjon. På den andre siden kan manglende kjennskap til denne egenarten viske ut skillet mellom Høyesterett og de andre statsmaktene og dermed løfte viktigheten av geografisk representasjon. Vi kan ikke teste respondenters kjennskap til Høyesterett direkte, men utdanningsnivå og forskjeller mellom de ulike panelene vil kaste ekstra lys over variasjonen i geografisk representasjon.

Vi forventer videre at viktigheten av geografisk representasjon er større for dem som blir eksponert for Oslo-dominansen i Høyesterett (behandlingsgruppen) fordi den tydelige Oslo-dominansen i Høyesterett signaliserer geografisk ulikhet i institusjonen.

4. Svarkategoriene er 1 (Ikke viktig i det hele tatt) til 5 (Svært viktig). Alle respondentene i alle panelene fikk de tre spørsmålene i den rekkefølgen vi presenterer her.

5. For informasjon om og dokumentasjon av de fire surveyene, se Fimreite og Ivarsflaten (2022) og Ivarsflaten et al. (2020). Se deskriptiv statistikk i tabellene A1- A4 i Appendiks for data brukt i denne analysen.

6. De eksplisitte forventningene vi diskuterer her er ikke preregistrert. Den overordnede problemstillingen med tilhørende spørsmål om representasjon i Norges Høyesterett ble godkjent og registrert av en vitenskapelig komite i juni 2020.

Gitt den generelle betydningen av sentrum-periferi dimensjonen i Norge, forventer vi at vurderingen av deskriptiv representasjon slår sterkest ut der grupper er underrepresentert (Arnesen, Duell og Johannesson 2019:49). Territoriell representasjon blir derfor viktigere dess lenger unna sentrum respondentene bor fordi befolkning i perifere områder er mer opptatt av geografisk representasjon enn folk som bor i sentrale områder (Arnesen og Peters 2018).

Vi har ikke det samme teoretiske grunnlaget for å utlede forventninger til forskjeller mellom de ulike panelene. Det er likevel rimelig å anta at politikere, byråkrater og journalister vurderer viktigheten av geografisk representasjon i Høyesterett med utgangspunkt i sin egen rolle. Det betyr at de ulike gruppene har ulikt forhold til og bevissthet om representasjon. Det gir grunnlag for å forvente forskjeller i synet på betydningen av geografisk representasjon i Høyesterett. Vi forventer derfor at geografisk representasjon vil være viktigere for politikere enn for byråkrater og journalister. Politikere er selv et produkt av valgsystemets geografi og krav til territoriell representasjon. Representasjon gir politikere legitimitet og har overføringsverdi til Høyesterett som nasjonal beslutningstaker. For byråkratene er faglig kompetanse og «sekvensiell lojalitet» (Hood og Lodge sitert i, Askim og Bach 2021:175) til politikere i posisjon det primære og reduserer viktigheten av geografisk representasjon. Samtidig er det viktig å ha i mente variasjonen mellom Representantpanelet som i all hovedsak består av regionale og lokale deltidspolitikere fra hele landet og Forvaltningspanelet som består av høyt utdannede heltidsbyråkrater i den sentrale statsforvaltningen i Oslo-området.

Analyser

Vi gjennomfører fem analyser. Først analyserer vi i hvor stor grad respondentene i de fire panelene mener at utnevninger til Høyesterett skal ta hensyn til det sosiale og kulturelle mangfoldet i samfunnet (*mangfold*) og at dommerne skal ha innsikt og engasjement i generelle samfunnsspørsmål (*innsikt*). Deretter analyserer vi hvor viktig respondentene i de fire panelene mener det er at dommerne avspeiler Norge geografisk (*geografi*). Så tester vi for behandlingseffekten av konkret informasjon har betydning for viktigheten av geografisk representasjon. Deretter kjører vi en samlet analyse av panel, behandling og region på viktigheten av geografisk representasjon. Til slutt ser vi nærmere på den eksterne validiteten.

Representasjon: Mangfold og Innsikt

Et flertall av respondentene i alle panelene mener utnevningene av dommere til Høyesterett bør ta hensyn til det sosiale og kulturelle mangfoldet i samfunnet. Journalistene skårer høyest med et gjennomsnitt på 3.5, byråkratene skåre lavest med 3.3, med befolkningen 3.4 og politikerne 3.4 imellom. Forskjellene mellom panelene er små og indikerer en nasjonal enighet mellom befolkningen og gruppene av politikere, byråkrater og journalister. Byråkratene skiller seg noe fra politikerne og journalistene.⁷

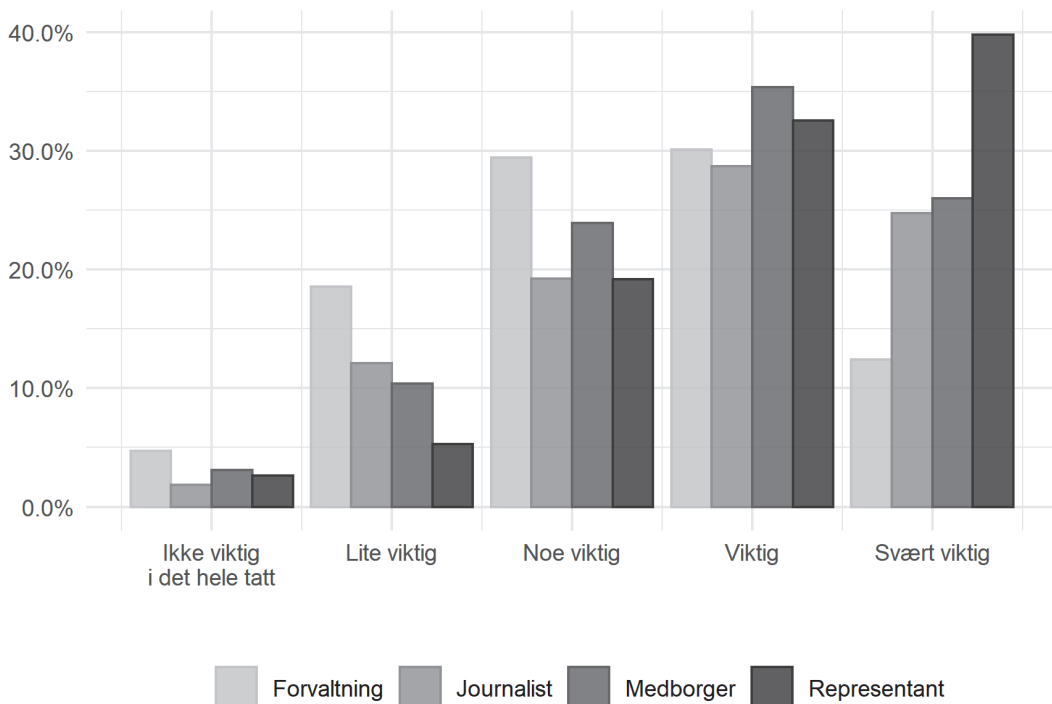
På spørsmålet om dommernes innsikt og engasjement i generelle samfunnsspørsmål, viser svarene en noe sterkere oppslutning enn på spørsmålet om mangfold. Et flertall i alle panelene mener høyesterettsdommere skal ha slik innsikt. Journalistene ligger igjen høyest med en skåre på 4.2, befolkningen ligger lavest med en skåre på 4.0, og byråkratene og politikerne ligger imellom med en lik skåre på 4.1. Journalistenes meninger er signifikant forskjellig fra respondentene i de tre andre panelene.⁸

7. Se Figur A1 (med tabell) og Tabell A5 i appendiks.

8. Se Figur A2 (med tabell) og Tabell A6 i appendiks.

Svarene på spørsmålene om mangfold og innsikt forteller oss først og fremst at respondentene har en tydelig mening om representasjon i Høyesterett. Den generelle enigheten mellom panelene indikerer konsensus omkring de to typene av representasjon. Vi kan likevel ikke direkte sammenlikne svarfordelingene på de to spørsmålene fordi de er stilt med ulik intensitet. Spørsmålet om engasjement i samfunnsspørsmål inneholder uttrykket «gjeldende retningslinjer» som indikerer en sterkere formalisme og tilsier at kriteriet bør følges i stor, for ikke å si, svært stor grad. Denne språklige forskjellen forklarer nok ikke hele den gjennomsnittlige 0.7 enhets differansen i gjennomsnittene over de to spørsmålene i de fire panelene. Det er derfor mulig at dommerens innsikt og samfunnsengasjement er viktigere enn dommerkollegiets sosiale og kulturelle mangfold.

Representasjon: Geografi

Figur 1. Prosentvis fordeling av respondenter på fem-punktskala. Behandlingsgruppen og kontrollgruppen er sammenslått. N Forvaltning = 1,097, N Journalist = 329, N Medborger = 1,872, N Representant = 1,182.

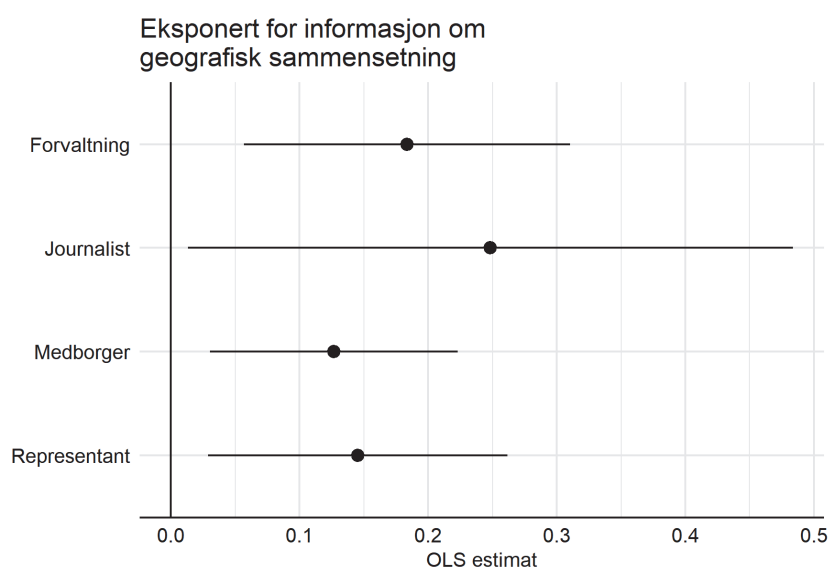
Figur 1 indikerer relativt bred støtte til viktigheten av geografisk representasjon i Høyesterett i de fire panelene (uavhengig av den eksperimentelle behandlingen). Et flertall i alle panelene mener at det er noe viktig/viktig/svært viktig at Høyesterett har en sammensetning av dommere som avspeiler Norge geografisk. Politikerne skårer høyest med et gjennomsnitt på 4.0, byråkratene skårer lavest med 3.3, med journalistene 3.7 og befolkningen 3.8 imellom.⁹ Der hvor spørsmålene om mangfold og innsikt bare avdekket små forskjeller mellom de ulike panelene, avdekket spørsmålet om geografi større variasjon. Hovedbildet er at byrå-

9. Det uvektede gjennomsnittet i befolkningen er 3.7.

kratene skårer signifikant lavere enn alle de tre andre panelene og hvor forskjellen er spesielt stor sammenlignet med politikerne.¹⁰ Samtidig er det viktig å minne om den ulike geografiske variasjonen mellom politikerpanelet og forvaltningspanelet. Vi kan derfor ikke utelukke at forskjellene mellom panelene skyldes geografiske forskjeller heller enn forskjellige roller. En separat analyse av Østlandsregionen, hvor det bor 450 representanter og 309 byråkrater, viser at østlandsbyråkratene mener det er mindre viktig (0.5 poeng) med geografisk representasjon enn østlandspolitikerne. Dette resultatet indikerer at rolleulikhetene er reelle og ikke bare er et utslag av geografiske forskjeller.

Behandling: påvirket av konkret informasjon

I hvilken grad er respondentenes syn på viktigheten av geografisk representasjon påvirket av faktisk informasjon? Til forskjell fra kontroll-utvalget fikk behandlings-utvalget den nøyaktige informasjonen om Høyesteretts geografiske representasjon på surveytidspunktet. Figur 2 viser resultatene fra fire bivariate regresjonsmodeller som estimerer forskjellen i gjennomsnittlig skåre på spørsmålet om viktigheten av geografisk representasjon mellom kontroll- og behandlingsutvalgene.¹¹ I alle panelene *øker* respondentenes syn på viktigheten av geografisk representasjon blant respondentene som er eksponert for Høyesteretts Oslo-dominans. Størrelsen på effektene varierer fra 0.13 for medborgerne til 0.25 for journalistene og med politikerne (0.16) og byråkratene (0.18) i mellomposisjoner. Når vi vekter analysen av medborgerpanelet blir behandlings-effekten mer enn halvert og er ikke lenger statistisk signifikant på konvensjonelt nivå.¹² Vi kan dermed ikke generalisere effekten av bli eksponert for informasjon om geografisk sammensetning til hele befolkningen.

Figur 2. Effekten av å bli eksponert for informasjon om Høyesteretts geografiske sammensetning (sammenlignet med en kontrollgruppe som ikke ble eksponert for informasjon) i hvert enkelt panel. Resultatene i figuren er basert på fire bivariate regresjonsmodeller hvor avhengig variabel er 'hvor viktig at høyesterettsdommere avspeiler Norge geografisk' (fem-punktskala) og uavhengig variabel er 'eksponert for geografisk sammensetning' (se Tabell A8 i Appendiks).

10. Se Tabell A7 i Appendiks.

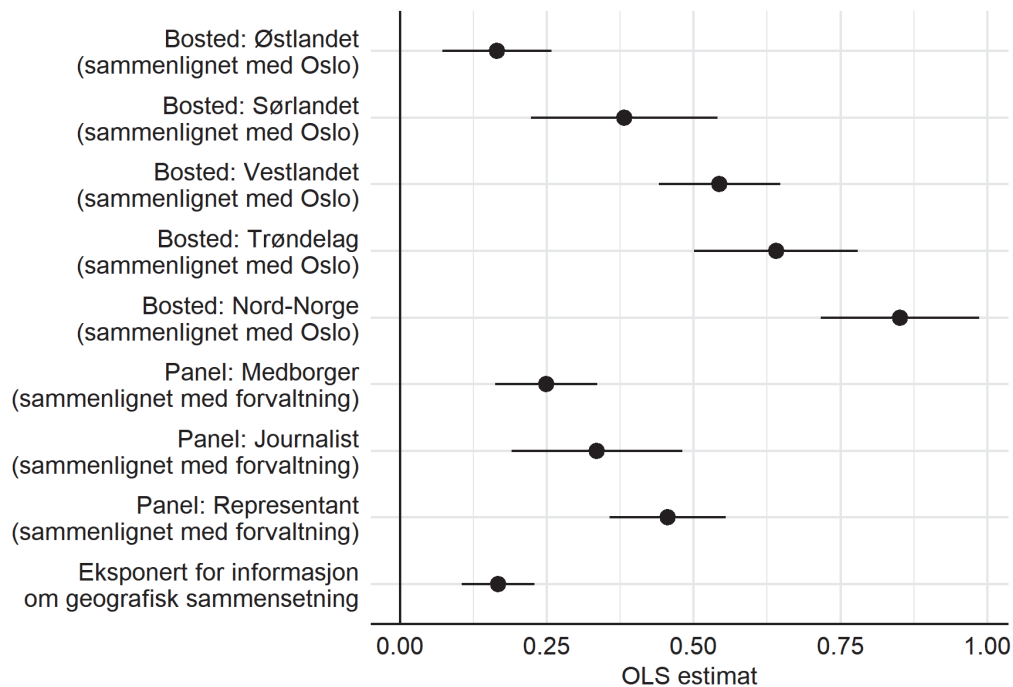
11. Regresjonsestimatene er rapportert i Tabell A8 i Appendiks.

12. Se Tabell A11, Modell 2 i Appendiks).

Den beskjedne effekten av å bli eksponert for Oslo-dominansen i Høyesterett må tolkes i lys av tre momenter. For det første er gjennomsnittene på viktigheten av geografisk representasjon i Høyesterett allerede relativt høy for alle panelene. De høye gjennomsnittene kan være et resultat av respondentenes generelle vurdering av viktigheten av geografisk representasjon og/eller at respondentene har fått et bilde av representasjon gjennom eksponeringen på de to spørsmålene om mangfold og innsikt. I begge tilfeller er det begrenset mulighet for et ytterligere løft av viktigheten av geografisk representasjon. For det andre har vi ikke kjennskap til hvordan respondentene tror at Høyesteretts geografiske sammensetning faktisk er og vi har derfor ikke kontroll på grunnlinjen i kontrollgruppen. Det er med andre ord mulig at respondenter allerede antar at den geografiske sammensetningen er skjev og at det å bli eksponert for informasjon om den faktiske sammensetningen ikke beveger respondentene. For det tredje kan noen respondenter reagere negativt på å bli eksponert for den faktiske informasjonen og at de ikke vil gi det svaret de antar forskerne er ute etter.

Geografisk representasjon i Høyesterett: viktigere for periferien

For å teste om respondentenes vurdering av geografisk representasjon i Høyesterett har en territoriell sentrum-periferi dimensjon, kjørte vi en OLS-regresjon. Figur 3 viser respondentenes bosted (Oslo er referansekategorien) som uavhengig variabel på alle fire panelene analysert under ett. Modellen kontrollerer for respondentenes paneltilhørighet (forvaltningspanelet er referansekategorien) og behandlingen som eksponerer respondentene for informasjon om Høyesteretts geografiske sammensetning (kontrollgruppen er referansekategorien).¹³

Figur 3. OLS regresjonsanalyse. Avhengig variabel: Hvor viktig at høyesterettsdommere avspeiler Norge geografisk (fem-punktskala). Uavhengig variabler: Bosted (referansekategori: Oslo), panel (referansekategori: Forvaltning) og eksponert for informasjon om geografisk sammensetning (referansekategori: kontrollgruppe). $N = 4,194$. Regresjonskoeffisientene er rapportert i Modell 2 i Tabell A9 i Appendiks.

13. Se Tabell A9, Modell 2 i Appendiks.

Resultatene i Figur 3 støtter tydelig forventningene om en sentrum-periferi dimensjon i synet på geografisk representasjon i Høyesterett. Hovedbudskapet er at bosted (region) viser en monoton økning i viktigheten av geografisk representasjon i Høyesterett: Dess lenger vekk fra Oslo respondentene bor, dess viktigere blir geografisk representasjon i Høyesterett. Sammenlignet med respondenter i Oslo, skårer respondenter på Østlandet utenfor Oslo 0.17, Sørlandet 0.38, Vestlandet 0.54, Trøndelag 0.64, og respondenter i Nord-Norge 0.85 enheter høyere på fem-punktskalaen.¹⁴ Mens alle regioner distanserer seg fra Oslo, er bosted på Vestlandet, i Trøndelag og i Nord-Norge signifikant forskjellig fra Østlandet, mens bosted i Nord-Norge er forskjellig fra alle regioner unntatt Trøndelag.

Den eksterne validiteten og robusthetssjekker

I tillegg til hovedresultatet i Figur 3 har vi gjort analyser for å vurdere den eksterne validiteten. Vi analyserte geografiske forskjeller innenfor hvert enkelt panel, og undersøkte om viktighet av geografisk representasjon er drevet av utdanningsnivå og av politiske preferanser.

For det første viser vektete analyser av medborgerpanelet at vi ikke kan generalisere forskjellen mellom respondenter fra Sørlandet og Oslo til befolkningen. Og heller enn en monoton regional økning i viktigheten av geografisk representasjon fra Østlandet til Nord-Norge, er det relativt like verdier blant respondenter på Vestlandet, Trøndelag og Nord-Norge sammenliknet med respondenter i Oslo.¹⁵ Analyser av hvert enkelt panel viser mindre klare sammenhenger mellom respondents bosted og viktigheten av geografisk representasjon i Høyesterett. Det er ikke et overraskende resultat gitt den begrensede geografiske variasjonen i forvaltningspanelet og de relativt få respondentene i journalistpanelet.¹⁶

For det andre viser resultatene fra en multivariat modell som kontrollerer for respondentenes utdanningsnivå¹⁷ nærmest identiske bostedsforskjeller som estimatene rapportert i Figur 3.¹⁸ Og på tvers av de fire panelene mener respondenter med høyere utdanning at geografisk representasjon er mindre viktig enn respondenter uten høyere utdanning.¹⁹ For Medborgerpanelet kan dette funnet derimot ikke generaliseres til befolkningen.²⁰

For det tredje, en modell som også kontrollerer for Senterpartivelgere (medborgere, byråkrater, journalister som svarer at de ville stemt på Senterpartiet dersom det var Stortingsvalg i morgen) og senterpartipolitikere i Representantpanelet sammenlignet med andre velgere og andre partipolitikere, viser at senterpartivelgere og -politikere er signifikant mer opptatt av geografisk representasjon i Høyesterett enn andre velgere og politikere. Med unntak av Østlandsregionen gjelder forskjellene mellom regionene og panelene selv om vi kontrollerer for senterpartivelgere og politikere.²¹

14. Resultater fra en bivariat regresjon (se Tabell A9, Modell 1 i Appendiks) viser noe større forskjeller mellom de fem bostedskategoriene relativt til Oslo-beboere enn de vi oppgir i Figur 3. Tabell A10 i Appendiks viser resultater fra identiske modeller som er estimert med rangerte logistiske regresjonsmodeller for å ta hensyn til kjennetegn ved den avhengige variabelen.

15. Se Tabell A12 i Appendiks.

16. Se Figur A4 i Appendiks.

17. Se Tabell A9, Modell 4 i Appendiks.

18. Se Tabell A9, Modell 2 i Appendiks.

19. Se Tabell A9, Modell 4 i Appendiks.

20. Se Tabell A12, Modell 4 i Appendiks.

21. Se Tabell A14 i Appendiks. Denne modellen har færre observasjoner enn hovedmodellen.

Diskusjon og konklusjon

Mens statlige retningslinjer slår fast at høyesterettsdommere skal ha gode faglige kvalifikasjoner for å gi domstolens avgjørelser autoritet, sier representasjonsteorien at dommerne må avspeile befolkningen for å gi domstolen og dens avgjørelser legitimitet. Med utgangspunkt i denne dobbeltheten og i sentrum-periferi dimensjonen har vi analysert hvordan befolkningen samt elitegruppene politikere, byråkrater og journalister i det norske styringssystemet vurderer viktigheten av at høyesterettsdommere avspeiler Norge geografisk. Vi slo fast at det eksisterer en territoriell konfliktdimensjon i rettsstaten og at Høyesterett er opptatt av dommernes geografiske bakgrunn: Sammenslåing av tingretter i Norge aktiverte en territoriell dimensjon og Høyesterett periferivasket dommerne for å gi domstolen en blassere sentrumsprofil.

For det første viste resultatene at mens politikerne mente det var viktig at Høyesterett har en sammensetning av dommere som avspeiler Norge geografisk, mente byråkratene at dette ikke var fullt så viktig. Journalistene og befolkningen plasserte seg mellom disse to ytterpunktene. Det er rimelig at politikerne som selv inngår i et geografisk valgsystem, mener territoriell representasjon er viktig for Høyesterett som nasjonale beslutningstaker. Det var også rimelig at byråkrater hvis primære egenskap er kompetanse på linje med høyesterettsdommere, finner at geografisk representasjon bare er noe viktig.

Eksposeringen av den eksakte geografiske sammensetningen av høyesterettsdommerne ga en liten, men signifikant økning i vurderingen av viktighet for alle gruppene. Samtidig viste de vektete resultatene for medborgerne at vi ikke kan generalisere denne effekten til den norske befolkningen. For det andre viste resultatene at viktigheten av geografisk representasjon i Høyesterett varierte med sentrum-periferi dimensjonen: Viktigheten økte monotont ut fra Oslo og Østlandet og langs kysten rundt Agder, opp Vestlandet, Trøndelag og opp til Nord-Norge. De geografiske forskjellene er mindre klare i hvert enkelt panel og ikke alle forskjellene kan generaliseres til befolkningen. Hovedbildet er like fullt at geografisk representasjon i Høyesterett er viktigere i periferien enn i sentrum.

Resultatene viser at geografisk representasjon i Høyesterett er viktig for både befolkning og elitegrupper som politikere, byråkrater og journalister. At grupper som står i ulik relasjon til Høyesterett og har ulik innsikt i domstolens virksomhet vurderer deskriptive egenskaper ved domstolen som viktig, gir dette funnet ekstra tyngde. Funnene i artikkelen påstår ikke at det eksisterer en direkte kobling mellom representasjon og støtte til enkeltavgjørelser eller til domstolen som helhet. Det faktum at et stort flertall av respondentene mente geografisk representasjon er viktig samtidig som Høyesterett selv har en bevisst og strategisk holdning til dommernes deskriptive representasjon, indikerer likevel at sammenhengen også kan være substansiell.

Et neste steg for forskning på deskriptiv representasjon i Høyesterett er å teste hvorvidt deskriptiv representasjon i domstolen har betydning for hvordan domstolens avgjørelser blir mottatt i befolkningen eller påvirker befolkningens syn på i hvilken grad Høyesterett skal kunne overprøve de andre statsmaktene. Mens vår studie har isolert geografisk representasjon fra andre egenskaper ved dommerne, vil det i fremtidige studier også være viktig å vurdere hvordan respondenter vekter deskriptive egenskaper ved dommerne mot andre karakteristikk, som ulike former for juridisk kompetanse. I den grad ytterligere forskning bekrefter betydningen av geografisk representasjon i Høyesterett, kan det være hensiktsmessig for institusjonene som vurderer og utnevner dommere til Høyesterett å ta hensyn til domstolens geografiske representasjon.

Takk for kommentarer fra deltakere på MOR-forskningsgruppen ved Institutt for sammenliknende politikk og på temanummerets verksted, begge våren 2022. Jon Kåre Skiple og Gunnar Grendstad sitt arbeid med artikkelen er knyttet til det skandinaviske forskningsprosjektet *Judicial Politics in Scandinavia: Supreme Court Decision Making in Comparative Perspective (2019-03111)* finansiert av Vetenskapsrådet.

Litteratur

- Advokatforeningen (2022). Årsberetning 2021. Oslo Krets av Advokatforeningen. 16. februar 2022.
- Almås, R. og Fuglestad, E. M. (2020). *Distriktsopprør. Periferien på nytt i sentrum*. Oslo: Dreyer Forlag.
- Arnesen, S., Duell, D. og Johannesson, M. P. (2019). Do citizens make inferences from political candidate characteristics when aiming for substantive representation?, *Electoral Studies*, 57: 46-60. <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2018.10.005>:
- Arnesen, S. og Peters, Y. (2018). The legitimacy of representation: how descriptive, formal, and responsiveness representation affect the acceptability of political decisions, *Comparative Political Studies* 51(7): 868–899. <https://doi.org/10.1177%2F0010414017720702>:
- Arnstad, I. (2015). Magnus Matningsdal, *Rett På Sak* (2): 17-19.
- Arrington, N., Bass, L., Glynn, A., Staton, J.K., Delgado, B. og Lindberg, S.I. (2021). «Constitutional Reform and the Gender Diversification of Peak Courts», *American Political Science Review*, 115(3): 851-868. <https://doi.org/10.1017/S0003055421000071>:
- Askim, J. og Bach, T. (2021). «Mellom meritokrati og politisering? En kompetansestudie av etatsledere med og uten politikerbakgrunn, 1980–2020», *Norsk Statsvitenskapelig Tidsskrift* 37(4): 171-190. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-2936-2021-04-02>:
- Bentsen, H. L. (2019). Dissent, Legitimacy, and Popular Support for Court Decisions: Evidence from a Survey-Based Experiment, *Law & Society Review* 53 (2): 588-610.
- Berntzen, E. og Selle, P. (1990). Structure and Social Action in Stein Rokkan's Work, *Journal of Theoretical Politics*, 2(2): 131-150. <https://doi.org/10.1177%2F0951692890002002001>
- Bickel, A. M. (1968). *The Least Dangerous Branch: The Supreme Court at the Bar of Politics*: Yale University Press.
- Black, R. C., Owens, R.J., Wedeking, J. og Wohlfarth, P.C. (2017). *U.S. Supreme Court Opinions and Their Audiences*. New York: Cambridge University Press.
- Christensen, T., Egeberg, M., Lægreid, P. og Trondal, J. (2018). *Sentralforvaltningen: Stabilitet og endring gjennom 40 år*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Dahl, R. A. (1957). «Decision-Making in a Democracy: The Supreme Court as a National Policy-Maker», *Journal of Public Law*, 6: 279-295.
- Dommerud, S. (2019). Feiret 50 år med juss i Bergen, 16.09.2019. *Rett24.no* (<https://rett24.no/articles/departementet-ber-innstillingsradet-vurdere-gulating-jobbene-pa-nytt> [21 Aug 2019]).
- Easton, D. (1965). *A framework for political analysis*. Englewood Cliffs, N. J.: Prentice-Hall.
- Eidheim, M. R. og Fimreite, A.L. (2020). Geografisk konflikt i det politiske landskapet: En fortelling om to dimensjoner, *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift*, 36(2): 56-78. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-2936-2020-02-02>:
- Epstein, L., Knight, J. og Martin, A.D. (2001). The Supreme Court as a Strategic National Policy Maker, *Emory Law Journal* 50: 583-611.
- Fimreite, A. L. og Ivarsflaten, E. (2022). Nye perspektiver på det norske demokratiets kjerneinstitusjoner, *Norsk Statsvitenskapelig Tidsskrift*, 38(4):129-136. <https://doi.org/10.18261/nst.38.4.1>

- Flora, P., Kuhnle, S. og Urwin, D. (1999). *State Formation, Nation-Building, and Mass Politics in Europe. The Theory of Stein Rokkan*. Oxford: Oxford University Press.
- Gerring, J. og Veenendaal, W. (2020). *Population and Politics: The Impact of Scale*. New York: Cambridge University Press.
- Gibson, J. L. og Caldeira, G.A. (2009). Knowing the Supreme Court? A Reconsideration of Public Ignorance of the High Court, *The Journal of Politics*, 71(2): 429-441. <https://doi.org/10.1017/S0022381609090379>
- Gibson, J. L. og Caldeira, G.A. (2011). Has Legal Realism Damaged the Legitimacy of the U.S. Supreme Court?, *Law & Society Review*, 45(1): 195-219.
- Gibson, J. L., Caldeira, G.A. og Spence, L.K. (2003). The Supreme Court and the U.S. Presidential Election of 2000: Wounds, Self-inflicted or Otherwise?, *British Journal of Political Science*, 33(4): 535–556. <https://doi.org/10.1017/S0007123403000243>
- Hinna, A. K. og Årseth, M. (2020). Varslar snuoperasjon. 01.12.2020. *Klassekampen*, s. 4-5.
- Hjellbrekke, J. og Korsnes, O. (2014). Intergenerasjonell mobilitet og sirkulasjon i norske elitar og profesjonar. I: Korsnes, O., Hansen, M.N, & Hjellbrekke, J. *Elite og klasse i et egalitært samfunn* (s. 54-76). Oslo: Universitetsforlaget.
- Innstillingsrådet for Dommere (2018). Innstillingsrådets Praksis-/Policynotat. I. https://www.domstol.no/globalassets/upload/da/domstol.no/om-domstolene/innstillingsradet/dokumenter/praksisnotat_feb-2020.pdf [Apr 27, 2020].
- Innstillingsrådet for Dommere nd. Dommerprofil for de alminnelige domstoler. I. https://www.domstol.no/globalassets/upload/da/domstol.no/om-domstolene/innstillingsradet/dokumenter/dommerprofil_120117.pdf.
- Ivarsflaten, E. et al. (2020). KODEM, runde 1 (Norsk medborgerpanel, Norsk representantpanel, Norsk journalistpanel og Norsk forvaltningspanel). Data samlet av ideas2evidence for Norsk medborgerpanel, Universitetet i Bergen. Bergen 2020.
- Jennings, W. og Stoker, G. (2017). Tilting towards the cosmopolitan axis? Political change in England and the 2017 general election», *The Political Quarterly* 88 (3): 359-369. <https://doi.org/10.1111/1467-923X.12403>
- Kaslovsky, Jaclyn, Jon C. Rogowski og Andrew R. Stone 2021. «Descriptive representation and public support for Supreme Court nominees, *Political Science Research and Methods* 9: 583–598. <https://doi.org/10.1017/psrm.2019.59>
- Keating, M. (2018). Time, space and methodological pluralism, *Territory, Politics, Governance* 6(3): 277-278. <https://doi.org/10.1080/21622671.2018.1488459>
- Kenney, S. J. (2002). Breaking the Silence: Gender Mainstreaming and the Composition of the European Court of Justice, *Feminist Legal Studies* 10(3): 257–270. <http://dx.doi.org/10.1023/A:1021227929264>
- Kjølstad, M. M., Koch, S. og Sunde, J.Ø. (2020). An Introduction to Norwegian Legal Culture. I: Koch, S. og Sunde, J.Ø. (red): *Comparing Legal Cultures* (2. utg.) s. 105-148). Bergen: Fagbokforlaget.
- Kolsrud, K. (2020a), FrP og regjeringen enige om å gjennomføre domstolreformen. 01.12.2020. *Rett24* [<https://rett24.no/articles/frp-og-regjeringen-enige-om-a-gjennomfore-domstolreformen> (Sist besøkt 9. mars 2022)].
- Kolsrud, K. (2020b). Regjeringen vil beholde alle rettsstedene i Norge. 02.03.2020. *Rett24* [<https://rett24.no/articles/regjeringen-vil-beholde-alle-rettsstedene-i-norge> [8. mars 2022)].
- Kovach, B. og Rosenstiel, T. (2021). *The Elements of Journalism: What Newspeople Should Know and the Public Should Expect* (4.utg.): Crown.
- Lax, J.R. (2011). The New Judicial Politics of Legal Doctrine», *Annual Review of Political Science* 14: 131–157. <https://doi.org/10.1146/annurev.polisci.042108.134842>

- Lipset, S. M. og Rokkan, S. (1967). *Party Systems and Voter Alignments. Cross-National Perspectives*. New York: Free Press.
- Magalhães, P. C., Skiple, J. K., Pereira, M.M., Arnesen, S. og Bentsen, H.L. (2022). Beyond the Myth of Legality? Framing Effects and Public Reactions to High Court Decisions in Europe.
- Mansbridge, J. (1999). Should Blacks Represent Blacks and Women Represent Women? A Contingent «Yes», *Journal of Politics* 61(3): 628-657. <https://doi.org/10.2307/2647821>:
- Meier, K. J. (2019). Theoretical Frontiers in Representative Bureaucracy: New Directions for Research, *Perspectives on Public Management and Governance* 2(1): 39-56. <https://doi.org/10.1093/ppmgov/gvy004>
- Norges Høyesterett 2016. Årsmelding 2015. Oslo. Norges Høyesterett.
- Norges Høyesterett 2017. Årsmelding 2016. Oslo. Norges Høyesterett.
- Norges Høyesterett 2018. Årsmelding 2017. Oslo. Norges Høyesterett.
- Norges Høyesterett. 2020. *Høringsvar fra Norges Høyesterett*. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/domstolstruktur/id2684591/?uid=9a7a21d8-91c7-45e9-b1f2-ea78d59ab2f4>
- Norges Høyesterett 2021. Årsmelding 2020. Oslo. Norges Høyesterett.
- NOU. 2019. *Domstolstruktur* (NOU 2019:17). Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2019-17/id2670671/>
- NOU. 2020. *Frie og hemmelige valg — Ny valglov* (NOU 2020:6). Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2020-6/id2703131/>
- NTB. (2020). «180 ordførere skeptiske til domstolsreform», 25.11.2020
- Pitkin, H. F. (1967). *The Concept of Representation*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Regjeringen 2017. Ny domstolkommisjon 2017-2020. Offisielt fra statsråd 11. august 2017.
- Regjeringen 2020-2021. Prop. 11 L Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak) Endringer i domstolloven (domstolstruktur). I. <https://www.regjeringen.no/contentassets/040b8957472f4a82813e5322cfe4b68/no/pdfs/prp202020210011000dddpdfs.pdf>.
- Regjeringen.no 2022. Forslag om å gjeninnføre strukturen i domstolene sendes på høring. I. <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/forslag-om-a-gjeninnfore-strukturen-i-domstolene-sendes-pa-horing/id2898552/> [26. januar 2022. Sist besøkt 25. februar 2022].
- Riccucci, N. M., Ryzin, G.G.V. og Jackson, K. (2018). Representative Bureaucracy, Race, and Policing: A Survey Experiment, *Journal of Public Administration Research and Theory*, 28(4): 506-518. <https://doi.org/10.1093/jopart/muy023>
- Rokkan, S. (1966). Norway: Numerical Democracy and Corporate Pluralism. I: Dahl, R.A. (red.), *Political Oppositions in Western Democracies* (70-115). New Haven: Yale University Press.
- Schei, T. (2011). Har Høyesterett en politisk funksjon?, *Lov og Rett* 50(6): 319-335. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3061-2011-06-02>:
- Scherer, N. og Curry, B. (2010). Does Descriptive Race Representation Enhance Institutional Legitimacy? The Case of the U.S. Courts, *The Journal of Politics* 72(1): 90–104. <https://doi.org/10.1017/S0022381609990491>
- Shortell, C. og Valdini, M.E. (2021). The Politics of Women's Presence on High Courts: Bias and the Conditional Nature of Cultivating Legitimacy, *Politics & Gender*, 1-20. <https://doi.org/10.1017/S1743923X21000404>
- Skiple, J. K., Gudbrandsen, F. og Grendstad, G. (2013). «..som spiller det samfunnet vi har». Høyesterett, asylbarn og den alminnelige rettsoppfatning. *Lov og Rett* 52(9): 609–629. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3061-2013-09-04>
- Stein, J., Buck, M. og Bjørnå, H. (2021). The centre–periphery dimension and trust in politicians: the case of Norway, *Territory, Politics, Governance*, 9(1): 37-55. <https://doi.org/10.1080/21622671.2019.1624191>

- Sunde, J. Ø. (2015). *Høgsteretts Historie 1965–2015 – At dømme i sidste Instans*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Sundvolden-plattformen (2013). Politisk plattform for en regjering utgått av Høyre og Fremskrittspartiet.
- Tyler, T. R. (2021). *Why People Obey the Law*. Princeton: Princeton University Press.
- Valen, H. og Rokkan, S. (1974). Conflict structure and mass politics in a European periphery. I: Rose, R. (red.), *Electoral behavior. A comparative handbook* (315-370). New York: The Free Press.
- Vanberg, G. (2015). Constitutional Courts in Comparative Perspective: A Theoretical Assessment. *Annual Review of Political Science*, 18(1): 167–185. <https://doi.org/10.1146/annurev-polisci-040113-161150>
- Walsh, K. C. (2012). Putting Inequality in Its Place: Rural Consciousness and the Power of Perspective, *American Political Science Review* 106(3): 517- 532. <https://doi.org/10.1017/S0003055412000305>
- Ystad, V. (1993). Einestående kritikk av dommar-utnemning. 02.10.1993. *Bergens Tidende*. hentet fra <https://app.retriever-info.com/go-article/020021199310020005/null/archive/search?sessionId=f214df72-f10f-4156-83df-bf4ee2fd67ed&&theme=light>
- Zilis, M. og Blandau, R. (2021). Judicial Legitimacy, Political Polarization, and How the Public Views the Supreme Court. I: Thompson, W. (red.), *Oxford Research Encyclopedia of Politics* (1-15): Oxford University Press.
- Zilis, M. A. og Denison, A. (2017). Positive Symbolism in News Coverage of the Supreme Court. I. Paper presented at the 75nd Annual Meeting of the Midwest Political Science Association, Chicago, IL, April 6 – 9, 2017

Er Geografisk Representasjon i Høyesterett viktig?

Holdninger blant befolkning og eliter i sentrum og periferien av den norske rettsstaten

Is geographical representation in the supreme court important?

Attitudes among population and elites in the center and the periphery of Norway

Jon Kåre Skiple, NORCE

Ingvild Misje, ideas2evidence

Gunnar Grendstad, UiB

APPENDIKS

:

1. *Appendiks*

1.1 Deskriptiv statistikk for hvert av de fire panelene

Tabell A1. Deskriptiv statistikk Medborgerpanelet.

Variabel	Statistikk / verdier	Frekvens (% av valid)	N valid	N missing
I hvor stor grad mener du at utnevningene av dommere til Høyesterett bør ta hensyn til det sosiale og kulturelle mangfoldet i samfunnet?	Mean (sd) : 3.4 (1.1) min ≤ med ≤ max: 1 ≤ 3 ≤ 5	1 : 125 (6.7%) 2 : 223 (11.9%) 3 : 633 (33.7%) 4 : 646 (34.4%) 5 : 252 (13.4%)	1879 (99.2%)	16 (0.8%)
I hvor stor grad er du enig i retningslinjene som sier at dommerne i Høyesterett skal ha «innsikt og engasjement i generelle samfunnsproblemer»?	Mean (sd) : 4.1 (0.8) min ≤ med ≤ max: 1 ≤ 4 ≤ 5	1 : 15 (0.8%) 2 : 39 (2.1%) 3 : 325 (17.4%) 4 : 925 (49.4%) 5 : 567 (30.3%)	1871 (98.7%)	24 (1.3%)
Hvor viktig mener du det er at Høyesterett har en sammensetning av dommere som avspeiler Norge geografisk?	Mean (sd) : 3.7 (1.1) min ≤ med ≤ max: 1 ≤ 4 ≤ 5	1 : 59 (3.2%) 2 : 197 (10.5%) 3 : 453 (24.2%) 4 : 670 (35.8%) 5 : 493 (26.3%)	1872 (98.8%)	23 (1.2%)
Eksponert for informasjon om geografisk sammensetning	1. Kontroll 2. Treatment	959 (50.9%) 925 (49.1%)	1884 (99.4%)	11 (0.6%)
Bosted	1. Oslo 2. Østlandet 3. Sørlandet 4. Vestlandet 5. Trøndelag 6. Nord-Norge	302 (15.9%) 684 (36.1%) 100 (5.3%) 507 (26.8%) 150 (7.9%) 152 (8.0%)	1895 (100.0%)	0 (0.0%)
Utdanning	1. Ikke høyere utdanning 2. Høyere utdanning	685 (37.0%) 1168 (63.0%)	1853 (97.8%)	42 (2.2%)

::

Tabell A2. Deskriptiv statistikk Representantpanelet.

Variabel	Statistikk / verdier	Frekvens (% av valid)	N valid	N missing
I hvor stor grad mener du at utnevningene av dommere til Høyesterett bør ta hensyn til det sosiale og kulturelle mangfoldet i samfunnet?	Mean (sd) : 3.4 (1.1) min ≤ med ≤ max: 1 ≤ 4 ≤ 5	1 : 102 (8.6%) 2 : 106 (8.9%) 3 : 367 (30.9%) 4 : 422 (35.6%) 5 : 189 (15.9%)	1186 (99.8%)	2 (0.2%)
I hvor stor grad er du enig i retningslinjene som sier at dommerne i Høyesterett skal ha «innsikt og engasjement i generelle samfunnsspørsmål»?	Mean (sd) : 4.1 (0.8) min ≤ med ≤ max: 1 ≤ 4 ≤ 5	1 : 18 (1.5%) 2 : 26 (2.2%) 3 : 201 (17.0%) 4 : 554 (47.0%) 5 : 380 (32.2%)	1179 (99.2%)	9 (0.8%)
Hvor viktig mener du det er at Høyesterett har en sammensetning av dommere som avspeiler Norge geografisk?	Mean (sd) : 4 (1) min ≤ med ≤ max: 1 ≤ 4 ≤ 5	1 : 31 (2.6%) 2 : 63 (5.3%) 3 : 228 (19.3%) 4 : 387 (32.7%) 5 : 473 (40.0%)	1182 (99.5%)	6 (0.5%)
Ekspontert for informasjon om geografisk sammensetning	1. Kontroll 2. Treatment	591 (49.7%) 597 (50.3%)	1188 (100.0%)	0 (0.0%)
Bosted	1. Oslo 2. Østlandet 3. Sørlandet 4. Vestlandet 5. Trøndelag 6. Nord-Norge	9 (0.8%) 450 (38.0%) 84 (7.1%) 353 (29.8%) 118 (10.0%) 170 (14.4%)	1184 (99.7%)	4 (0.3%)
Utdanning	1. Ikke høyere utdanning 2. Høyere utdanning	366 (31.3%) 803 (68.7%)	1169 (98.4%)	19 (1.6%)

::

Tabell A3. Deskriptiv statistikk Forvaltningspanelet.

Variabel	Statistikk / verdier	Frekvens (% av valid)	N valid	N missing
I hvor stor grad mener du at utnevningene av dommere til Høyesterett bør ta hensyn til det sosiale og kulturelle mangfoldet i samfunnet?	Mean (sd) : 3.3 (1.1) min ≤ med ≤ max: 1 ≤ 3 ≤ 5 IQR (CV) : 1 (0.3)	1 : 73 (6.6%) 2 : 136 (12.4%) 3 : 403 (36.6%) 4 : 344 (31.2%) 5 : 145 (13.2%)	1101 (95.6%)	51 (4.4%)
I hvor stor grad er du enig i retningslinjene som sier at dommerne i Høyesterett skal ha «innsikt og engasjement i generelle samfunnsspørsmål»?	Mean (sd) : 4.1 (0.8) min ≤ med ≤ max: 1 ≤ 4 ≤ 5 IQR (CV) : 1 (0.2)	1 : 5 (0.5%) 2 : 31 (2.8%) 3 : 194 (17.7%) 4 : 524 (47.8%) 5 : 343 (31.3%)	1097 (95.2%)	55 (4.8%)
Hvor viktig mener du det er at Høyesterett har en sammensetning av dommere som avspeiler Norge geografisk?	Mean (sd) : 3.3 (1.1) min ≤ med ≤ max: 1 ≤ 3 ≤ 5 IQR (CV) : 1 (0.3)	1 : 54 (4.9%) 2 : 214 (19.5%) 3 : 339 (30.9%) 4 : 347 (31.6%) 5 : 143 (13.0%)	1097 (95.2%)	55 (4.8%)
Eksponert for informasjon om geografisk sammensetning	1. Kontroll 2. Treatment	529 (47.8%) 578 (52.2%)	1107 (96.1%)	45 (3.9%)
Bosted	1. Oslo 2. Østlandet 3. Sørlandet 4. Vestlandet 5. Trøndelag 6. Nord-Norge	433 (48.3%) 309 (34.4%) 23 (2.6%) 83 (9.3%) 23 (2.6%) 26 (2.9%)	897 (77.9%)	255 (22.1%)
Utdanning	1. Ikke høyere utdanning 2. Høyere utdanning	59 (5.5%) 1011 (94.5%)	1070 (92.9%)	82 (7.1%)

::

APPENDIKS: Er Geografisk Representasjon i Høyesterett viktig?

Tabell A4. Deskriptiv statistikk Journalistpanelet.

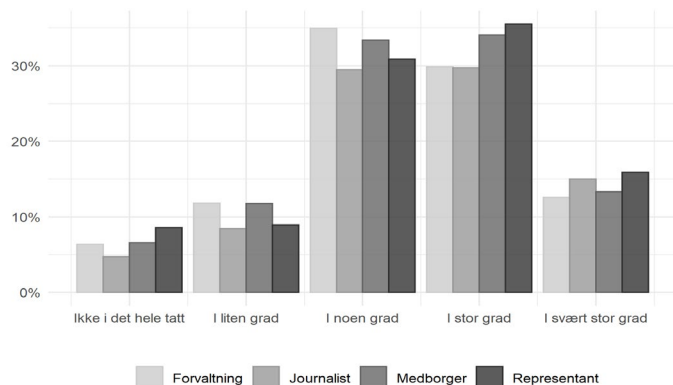
Variabel	Statistikk / verdier	Frekvens (% av valide observasjoner)	N missing	Variabel
I hvor stor grad mener du at utnevningene av dommere til Høyesterett bør ta hensyn til det sosiale og kulturelle mangfoldet i samfunnet?	Mean (sd) : 3.5 (1.1) min ≤ med ≤ max: 1 ≤ 4 ≤ 5 IQR (CV) : 1 (0.3)	1 : 18 (5.4%) 2 : 32 (9.6%) 3 : 112 (33.7%) 4 : 113 (34.0%) 5 : 57 (17.2%)	332 (87.4%)	48 (12.6%)
I hvor stor grad er du enig i retningslinjene som sier at dommerne i Høyesterett skal ha «innsikt og engasjement i generelle samfunnsspørsmål»?	Mean (sd) : 4.2 (0.8) min ≤ med ≤ max: 2 ≤ 4 ≤ 5 IQR (CV) : 1 (0.2)	2 : 7 (2.1%) 3 : 49 (14.9%) 4 : 141 (43.0%) 5 : 131 (39.9%)	328 (86.3%)	52 (13.7%)
Hvor viktig mener du det er at Høyesterett har en sammensetning av dommere som avspeiler Norge geografisk?	Mean (sd) : 3.7 (1.1) min ≤ med ≤ max: 1 ≤ 4 ≤ 5 IQR (CV) : 2 (0.3)	1 : 7 (2.1%) 2 : 46 (14.0%) 3 : 73 (22.2%) 4 : 109 (33.1%) 5 : 94 (28.6%)	329 (86.6%)	51 (13.4%)
Eksponert for informasjon om geografisk sammensetning	1. Kontroll 2. Treatment	156 (47.0%) 176 (53.0%)	332 (87.4%)	48 (12.6%)
Bosted	1. Oslo 2. Østlandet 3. Sørlandet 4. Vestlandet 5. Trøndelag 6. Nord-Norge	85 (34.0%) 57 (22.8%) 12 (4.8%) 52 (20.8%) 28 (11.2%) 16 (6.4%)	250 (65.8%)	130 (34.2%)
Utdanning	1. Ikke høyere utdanning 2. Høyere utdanning	53 (17.2%) 256 (82.8%)	309 (81.3%)	71 (18.7%)

::

APPENDIKS: Er Geografisk Representasjon i Høyesterett viktig?

1.2 T-test av forskjell i snitt for alle kombinasjoner av panel

1.2.1 Mangfold: Hvorvidt utnevninger av høyesterettsdommere bør ta hensyn til sosialt og kulturelt mangfold:

Figur A1. Prosentvis fordeling av respondenter på fem-punktskala. N Forvaltning = 1101, N Journalist = 332, N Medborger = 1879, N Representant = 1186.

Panel	Gjennomsnitt	95% konfidensintervall
Forvaltning	3.32	3.26-3.38
Journalist	3.48	3.37-3.59
Medborger	3.36	3.31-3.41
Medborger vekta for demografi og utdanning	3.36	3.29 -3.44
Representant	3.41	3.35-3.48

Table A5. T-test for forskjell i gjennomsnitt i hvor enig i at «utnevningene av dommere til Høyesterett bør ta hensyn til det sosiale og kulturelle mangfoldet i samfunnet» for alle kombinasjoner av panel.

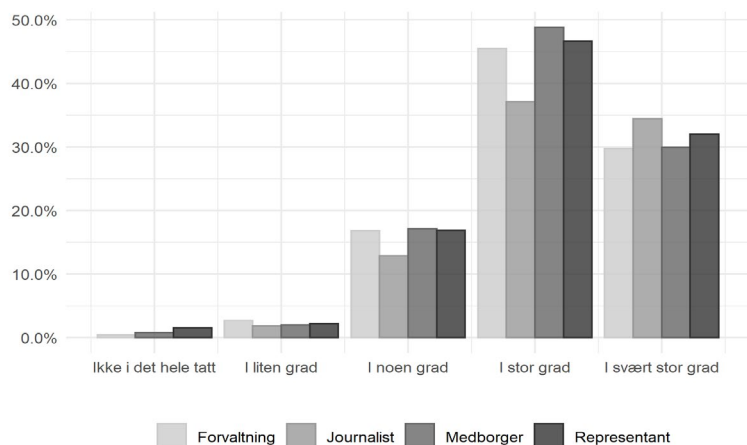
Panel	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Medborger	3.36	3.36	3.36	-	-	-
Representant	3.41	-	-	3.41	3.41	-
Forvaltning	-	3.32	-	3.32	-	3.32
Journalist	-	-	3.48	-	3.48	3.48
Forskjell	-0.053	0.046	-0.119	0.093	-0.066	-0.159
T-verdi	-1.30	1.01	-1.88	2.05	-0.990	-2.41
P-verdi	0.195	0.315	0.061	<.05	0.323	<.01
N	-	-	-	-	-	-

Note: Oppføringene i øverste del av matrisen er gjennomsnitt på en fem-punkts likert-skala fra 1 ('Ikke i det hele tatt') til 5 ('I svært stor grad'). T-statistics and p-values from two-sample t-tests.

::

APPENDIKS: Er Geografisk Representasjon i Høyesterett viktig?

1.2.2 Innsikt: Hvorvidt høyesterettsdommere skal ha innsikt/engasjement i samfunnsspørsmål:

Figur A2. Prosentvis fordeling av respondenter på fem-punktskala. N Forvaltning = 1,097, N Journalist = 328, N Medborger = 1,871, N Representant = 1,179.

Panel	Gjennomsnitt	95% konfidensintervall
Forvaltning	4.07	4.02-4.11
Journalist	4.21	4.12-4.29
Medborger	4.06	4.03-4.10
Medborger vekta for demografi og utdanning	3.97	3.85-4.09
Representant	4.06	4.01-4.11

Table A6. T-test for forskjell i gjennomsnitt i hvor enig i at dommerne i Høyesterett skal ha «innsikt og engasjement i generelle samfunnsspørsmål» for alle kombinasjoner av panel.

Panel	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Medborger	4.06	4.06	4.06	-	-	-
Representant	4.06	-	-	4.06	4.06	-
Forvaltning	-	4.07	-	4.07	-	4.07
Journalist	-	-	4.21	-	4.21	4.21
Forskjell	0.002	-0.002	-0.144	-0.004	-0.145	-0.142
T-verdi	-0.067	-0.067	-3.10	-0.108	-2.96	-2.90
P-verdi	0.956	0.947	<.01	0.914	<.01	<.01
N	-	-	-	-	-	-

Note: Oppføringene i øverste del av matrisen er gjennomsnitt på en fem-punkts likert-skala fra 1 ('Ikke i det hele tatt') til 5 ('I svært stor grad'). T-statistics and p-values from two-sample t-tests.

::

APPENDIKS: Er Geografisk Representasjon i Høyesterett viktig?

1.2.3 *Hvor viktig mener du det er at Høyesterett har en sammensetning av dommere som avspeiler Norge geografisk:*

Table A7. T-test for forskjell i gjennomsnitt i hvor viktig at Høyesterett har en sammensetning av dommere som avspeiler Norge geografisk for alle kombinasjoner av panel.

Panel	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Medborger	3.72	3.72	3.72	-	-	-
Representant	4.02	-	-	4.02	4.02	-
Forvaltning	-	3.28	-	3.28	-	3.28
Journalist	-	-	3.72	-	3.72	3.72
Forskjell	-0.306	0.433	-0.004	0.738	0.302	-0.437
T-verdi	-7.93	10.6	-0.0620	16.8	4.51	-6.41
P-verdi	<.01	<.01	0.951	<.01	<.01	<.01
N	-	-	-	-	-	-

Note Oppføringene i øverste del av matrisen er gjennomsnitt på en fem-punkts likert-skala fra 1 ('Ikke viktig i det hele tatt') til 5 ('Svært viktig'). T-statistics and p-values from two-sample t-tests.

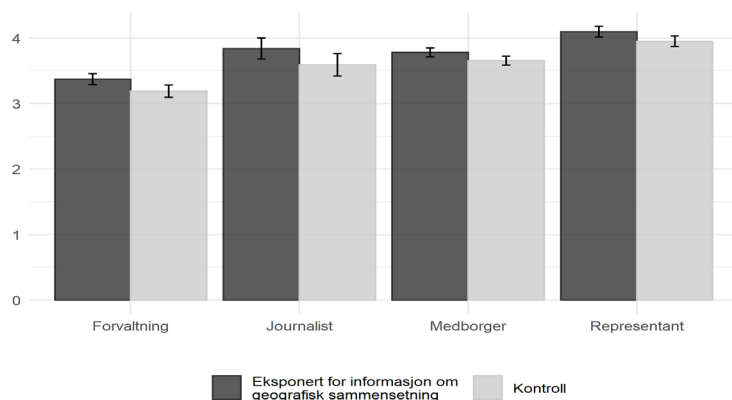
::

1.3 Tabeller og analyser som supplerer figurer rapportert i manuskriptet

Tabell A8. Effekt av å bli eksponert for informasjon om Høyesteretts geografiske sammensetning for hvert enkelt panel. OLS regresjonsmodeller.

	Hvor viktig at Høyesterett har en sammensetning av dommere som avspeiler Norge geografisk (fem-punktskala)			
	Medborger	Representant	Forvaltning	Journalist
Ekspontert for informasjon om geografisk sammensetning	0.127** (0.049)	0.145* (0.059)	0.184** (0.065)	0.248* (0.120)
Constant	3.654*** (0.034)	3.949*** (0.042)	3.187*** (0.047)	3.590*** (0.087)
N	1,872	1,182	1,097	329
R ²	0.004	0.005	0.007	0.013
Adjusted R ²	0.003	0.004	0.006	0.010
Residual Std. Error	1.061 (df = 1870)	1.019 (df = 1180)	1.069 (df = 1095)	1.083 (df = 327)
F Statistic	6.658** (df = 1; 1870)	6.002* (df = 1; 1180)	8.079** (df = 1; 1095)	4.319* (df = 1; 327)

*p < .05; **p < .01; ***p < .001

Figur A3. Gjennomsnittskåre på fem-punktskala for respondenter eksponert for informasjon om Høyesteretts geografiske sammensetning og kontrollgruppe. N Forvaltning(treatment/kontroll) = 1,097 (523/574), N Journalist (treatment/kontroll) = 329 (156/173), N Medborger (treatment/kontroll) = 1,872 (951/921), N Representant (treatment/kontroll) = 1,182 (587/595).

::

APPENDIKS: Er Geografisk Representasjon i Høyesterett viktig?

Tabell A9. Sentrum-periferi modeller. OLS regresjonsmodeller.

	Hvor viktig at Høyesterett har en sammensetning av dommere som avspeiler Norge geografisk (fem-punktskala)			
	(1)	(2)	(3)	(4)
Bosted: Østlandet	0.295*** (0.045)	0.165*** (0.047)	0.215** (0.067)	0.146** (0.048)
Bosted: Sørlandet	0.546*** (0.079)	0.382*** (0.081)	0.434*** (0.109)	0.364*** (0.082)
Bosted: Vestlandet	0.716*** (0.049)	0.544*** (0.053)	0.476*** (0.073)	0.527*** (0.053)
Bosted: Trøndelag	0.809*** (0.069)	0.640*** (0.071)	0.705*** (0.095)	0.635*** (0.072)
Bosted: Nord-Norge	1.047*** (0.065)	0.852*** (0.069)	0.850*** (0.095)	0.845*** (0.069)
Panel: Journalist		0.335*** (0.074)	0.331*** (0.074)	0.316*** (0.074)
Panel: Medborger		0.249*** (0.044)	0.250*** (0.044)	0.192*** (0.046)
Panel: Representant		0.456*** (0.051)	0.454*** (0.051)	0.414*** (0.051)
Bosted: Østlandet*Ekspontert for informasjon om geografisk sammensetning			-0.097 (0.089)	
Bosted: Sørlandet*Ekspontert for informasjon om geografisk sammensetning			-0.112 (0.157)	
Bosted: Vestlandet*Ekspontert for informasjon om geografisk sammensetning			0.138 (0.097)	
Bosted: Trøndelag*Ekspontert for informasjon om geografisk sammensetning			-0.146 (0.137)	
Bosted: Nord-Norge*Ekspontert for informasjon om geografisk sammensetning			0.005 (0.129)	
Ekspontert for informasjon om geografisk sammensetning		0.167*** (0.032)	0.186** (0.072)	0.164*** (0.032)
Høyere utdanning				-0.186*** (0.037)
Constant	3.261*** (0.036)	3.042*** (0.045)	3.032*** (0.056)	3.227*** (0.059)
N	4,194	4,194	4,194	4,129
R ²	0.090	0.113	0.115	0.121
Adjusted R ²	0.088	0.111	0.112	0.119
Residual Std. Error	1.038 (df = 4188)	1.025 (df = 4184)	1.024 (df = 4179)	1.022 (df = 4118)
F Statistic	82.345*** (df = 5; 4188)	59.329*** (df = 9; 4184)	38.870*** (df = 14; 4179)	56.672*** (df = 10; 4118)

* p < .05; ** p < .01; *** p < .001

::

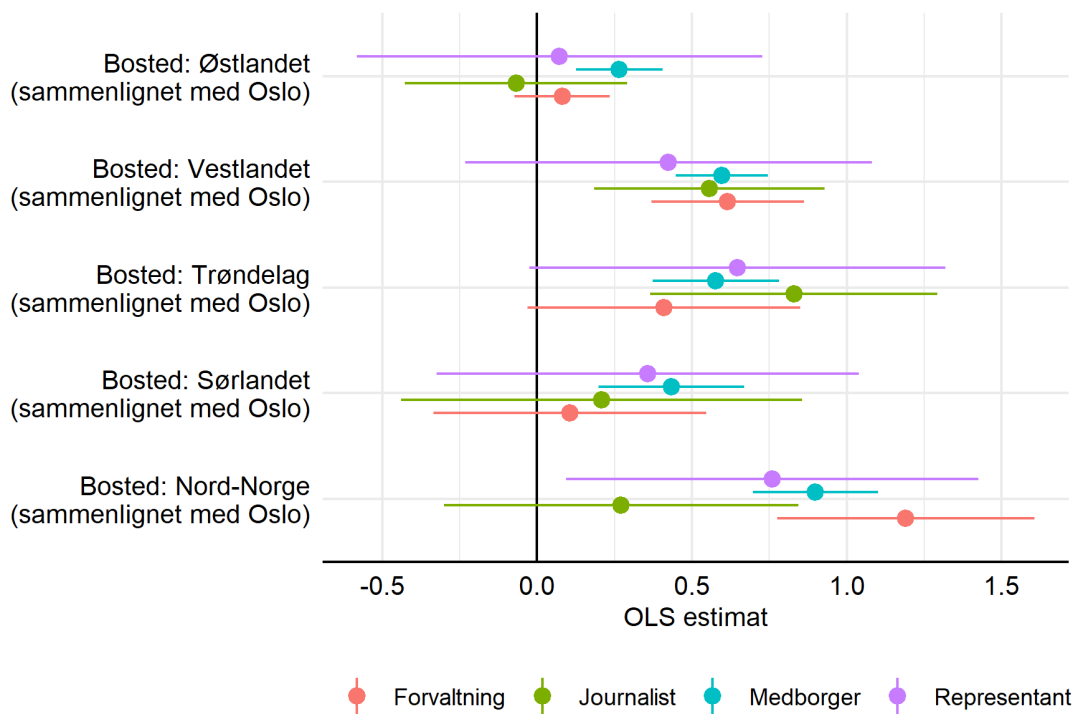
APPENDIKS: Er Geografisk Representasjon i Høyesterett viktig?

Tabell A10. Sentrum-periferi modeller. Rangerte logistisk regresjonsmodeller.

	Hvor viktig at Høyesterett har en sammensetning av dommere som avspeiler Norge geografisk (fem-punktskala)		
	(1)	(2)	(3)
Bosted: Østlandet	0.504 ^{***} (0.078)	0.273 ^{**} (0.083)	0.238 ^{**} (0.084)
Bosted: Sørlandet	0.990 ^{***} (0.140)	0.713 ^{***} (0.145)	0.670 ^{***} (0.147)
Bosted: Vestlandet	1.261 ^{***} (0.087)	0.966 ^{***} (0.095)	0.939 ^{***} (0.096)
Bosted: Trøndelag	1.360 ^{**} (0.120)	1.078 ^{***} (0.126)	1.075 ^{***} (0.127)
Bosted: Nord-Norge	1.927 ^{***} (0.121)	1.600 ^{***} (0.127)	1.610 ^{***} (0.129)
Panel: Journalist		0.589 ^{***} (0.133)	0.554 ^{***} (0.134)
Panel: Medborger		0.419 ^{***} (0.078)	0.311 ^{***} (0.080)
Panel: Representant		0.834 ^{***} (0.090)	0.756 ^{***} (0.092)
Ekspontert for informasjon om geografisk sammensetning		0.309 ^{***} (0.057)	0.304 ^{***} (0.057)
Høyere utdanning			-0.357 ^{***} (0.068)
N	4,194	4,194	4,129

*p < .05; **p < .01; ***p < .001

::

Figur A4. Sentrum-periferi-modeller for hvert enkelt panel. Resultatene i figuren er basert på fire bivariate regresjonsmodeller hvor avhengig variabel er 'hvor viktig at høyesterettsdommere avspeiler Norge geografisk' (fem-punktskala) og uavhengig variabel er respondentens bosted.

::

1.4 Sammenligning av uvekta og vekta estimat i medborgerpanel

Tabell A11. Treatment og sentrum-periferi modeller. Uvekta (OLS) og vekta (survey-weighted normal) regresjonsmodeller på Medborgerdata.

	Hvor viktig at Høyesterett har en sammensetning av dommere som avspeiler Norge geografisk (fem-punktskala)			
	OLS	survey-weighted normal	OLS	survey-weighted normal
	(1)	(2)	(3)	(4)
Ekspontert for informasjon om geografisk sammensetning	0.127** (0.049)	0.054 (0.084)		
Bosted: Østlandet			0.266*** (0.072)	0.295** (0.105)
Bosted: Sørlandet			0.434*** (0.120)	0.208 (0.190)
Bosted: Vestlandet			0.597*** (0.076)	0.591*** (0.110)
Bosted: Trøndelag			0.577*** (0.104)	0.495*** (0.116)
Bosted: Nord-Norge			0.899*** (0.103)	0.608* (0.254)
Constant	3.654*** (0.034)	3.725*** (0.055)	3.321*** (0.060)	3.378*** (0.083)
N	1,872	1,872	1,872	1,872

*p < .05; **p < .01; ***p < .001

::

Tabell A12. Sentrum-periferi modeller. Uvekta (OLS) og vekta (survey-weighted normal) regresjonsmodeller på Medborgerdata.

	Hvor viktig at Høyesterett har en sammensetning av dommere som avspeiler Norge geografisk (fem-punktskala)			
	OLS	survey-weighted normal	OLS	survey-weighted normal
	(1)	(2)	(3)	(4)
Ekspontert for informasjon om geografisk sammensetning	0.133** (0.048)	0.044 (0.079)	0.130** (0.048)	0.038 (0.079)
Bosted: Østlandet	0.262*** (0.072)	0.296** (0.104)	0.222** (0.072)	0.275** (0.105)
Bosted: Sørlandet	0.451*** (0.120)	0.220 (0.186)	0.408*** (0.122)	0.179 (0.192)
Bosted: Vestlandet	0.599*** (0.075)	0.594*** (0.110)	0.573*** (0.076)	0.580*** (0.110)
Bosted: Trøndelag	0.583*** (0.104)	0.500*** (0.116)	0.577*** (0.105)	0.502*** (0.118)
Bosted: Nord-Norge	0.893*** (0.103)	0.601* (0.252)	0.892*** (0.104)	0.591* (0.258)
Høyere utdanning			-0.204*** (0.050)	-0.122 (0.069)
Constant	3.255*** (0.064)	3.354*** (0.089)	3.406*** (0.076)	3.414*** (0.101)
N	1,872	1,872	1,831	1,831

*p < .05; **p < .01; ***p < .001

::

1.5 Sammenligning av panelforskjeller i Østlandsregionen

Tabell A13. Panelforskjeller i Østlandsregionen (referansekategori: forvaltningspanelet)

	Hvor viktig at Høyesterett har en sammensetning av dommere som avspeiler Norge geografisk (fem-punktskala)
Panel: Journalist	0.237 (0.154)
Panel: Medborger	0.351*** (0.073)
Panel: Representant	0.503*** (0.079)
Constant	3.236*** (0.061)
N	1494

*p < .05; **p < .01; ***p < .001

::

1.6 Kontroll for Senterpartiet

Tabell A14. Sentrum-periferi modeller med kontroll for Senterpartiet

Hvor viktig at Høyesterett har en sammensetning av dommere som avspeiler Norge geografisk (fem-punktskala)	
(1)	
Bosted: Østlandet	0.081 (0.051)
Bosted: Sørlandet	0.036*** (0.090)
Bosted: Vestlandet	0.490*** (0.058)
Bosted: Trøndelag	0.588*** (0.077)
Bosted: Nord-Norge	0.794*** (0.075)
Panel: Journalist	0.337*** (0.077)
Panel: Medborger	0.169*** (0.049)
Panel: Representant	0.371*** (0.053)
Eksponert for informasjon om geografisk sammensetning	0.156*** (0.034)
Høyere utdanning	-0.137*** (0.041)
Senterpartiet	0.453*** (0.050)
N	3,379

* p < .05; ** p < .01; *** p < .001